

Warszawa 26 września 2012

Dr hab. inż. Jacek Ryszard Przygodzki
em. profesor Politechniki Warszawskiej

Oświadczenie recenzenta:

Oświadczam niniejszym, że nie występuje żaden konflikt interesów w odniesieniu do recenzowanej pozycji wydawniczej.

RECENZJA

Książki dr Pawła Tomaszewskiego pt.
Powrót
Rzecz o Janie Czochrańskim

wydanej w roku 2012 we Wrocławiu przez Oficynę Wydawniczą ATUT

Książka zawiera materiały zbierane przez autora przez 28 lat. Materiały pochodzą z różnych archiwów niekiedy trudnodostępnych, od członków rodziny prof. Jana Czochrańskiego i z publikacji, w tym także przedwojennych. Sumienność autora jako badacza dziejów i osiągnięć prof. J. Czochrańskiego jest godna najwyższego uznania. Autor wyraźnie zaznacza że nie wszystkie nasuwające się pytania dały się wyjaśnić. Przedstawiając fakty zostawia często interpretacje czytelnikowi. Nie znaczy to że sam nie próbuje ocen tych faktów a także zachowań osób z tą sprawą związanych. Trzeba pamiętać że kontrowersyjna ocena działalności prof. J. Czochrańskiego dotyczy głównie czasów okupacji gdy nie można było mówić o wielu działaniach, przede wszystkim o takich jak ukrywanie Żydów i współpraca podziemiem i wiele spraw nie będzie mogło być do końca wyjaśnionych. Jednocześnie trzeba brać pod uwagę że atak na prof. J. Czochrańskiego rozpoczął się przed wojną, gdy była zupełnie inna sytuacja i nie było powodów do ukrywania pozytywnych działań. W świetle licznych materiałów analizowanych w tej książce w złym świetle pojawia się osoba atakująca profesora. Podobne wnioski nasuwają się przy analizie ataków prowadzonych w wiele lat po wojnie.

Autor wszechstronnie przedstawia skutki uchwały Senatu Politechniki Warszawskiej z roku 1945. Ponieważ nie zachowały się żadne szczegółowe protokoły posiedzeń Senatu w lat powojennych nie można wiedzieć jaka była motywacja decyzji która była krzywdząca dla profesora. Powód zarzucanego przez niektórych braku uzasadnienia a nawet szczegółowej analizy sprawy nie będzie mógł być wyjaśniony ponieważ dokumenty z tamtych lat uległy zniszczeniu (nie były świadomie niszczone) a zachowany jest jedynie skrót zawierający wykaz spraw którymi Senat zajmował się i postanowienia, ewentualnie uchwały. Dotyczy to wszystkich spraw, nie tylko sprawy prof. J. Czochrańskiego. Realia pierwszych lat po wojnie były takie, że o pomocy świadczony podziemiem nie można było mówić, co wyraźnie stwierdził w roku 1984 jeden z dwóch żyjących członków ówczesnego Senatu.

Analizując niezrozumiałe działania Senatu Politechniki autor nie ustrzegł się nieścisłości. Trudno to uważać za błąd autora ponieważ nie znał ludzi Politechniki i nie miał łatwego dostępu do różnych dokumentów choćby ze względu na odległość z Wrocławia do Warszawy. Starał się jednak przedstawiać sprawę obiektywnie.

Oddzielną sprawą jest ocena działalności naukowej prof. Czochralskiego. Jako elektryk nie mogę wypowiadać się w sprawie metaloznawstwa ani wzrostu kryształów. Uważam jednak że dr Paweł Tomaszewski oceniając jego dorobek jako wybitny ma całkowitą rację. Opieram ten wniosek na następujących podstawach:

- nadaniu prof. J. Czochralskiemu tytułu doktora *honoris causa* Politechniki Warszawskiej. Ten tytuł mógł być nadany osobie bez akademickich stopni, tylko w przypadku wybitnych osiągnięć. naukowych
- wykazie publikacji świadczącym o szerokich zainteresowaniach naukowych, a także o osiągnięciach własnych i uzyskanych w zespołach
- na opinii prof. A. Pajęczkowskiej (w dziedzinie wzrostu kryształów)

Na tle innych publikacji książka przedstawia się jako wybitna. W porównaniu poprzednią książką P. Tomaszewskiego (*Jan Czochralski i jego metoda, 2003*) zawiera tak wiele nowego materiału że nie jest w żadnym stopniu jej powtórzeniem. Znana mi książka Tomasa Hałasa będąca jego pracą magisterską zawiera o wiele mniej materiału. Pozostałe publikacje w postaci artykułów prasowych, referatów na konferencjach itp. nie mogą być porównywane z książką ponieważ nie obejmują całości zagadnienia choćby ze względu na objętość.

Reasumując stwierdzam, że wydanie recenzowanej książki w języku angielskim jest celowe ponieważ:

- ✓ dotyczy polskiego uczonego znanego bez przesady na całym świecie, więc można liczyć na zainteresowanie tą książką
- ✓ stanowi promocję polskiej nauki na świecie
- ✓ wyjaśnia przyczynę przemilczania prof. J. Czochralskiego w Polsce i poza Polską, a o to pytano niejednokrotnie polskich uczonych na różnych konferencjach

Niezależnie od tego książka stanowi rekompensatę moralną dla rodziny Profesora.

